

PEDAGÓGIA SZIGORLATI TÉMAKÖRÖK – 2018-2019.

DR. SZENCZI ÁRPÁD

1. A pedagógia önálló tudománnyá válása

Pedagógiai rendszerek neveléstörténeti áttekintése. Herbart tudományos rendszere. Reformpedagógia a XX. században. Tudomány – gyakorlat - művészet egysége a pedagógiában – Karácsony Sándor rendszere.

Neveléstanok és nézetek a XXI. században. A pedagógia rendszere. A pedagógia, mint interdiszciplináris multidiszciplína. A pedagógiai kutatás főbb irányai, irányzatai.

Karácsony: 13-34., 393-406., Pukánszky Béla-Németh András: 287-293., Szenczi Árpád (I.): 11-23, Szenczi (IV): 59-79, Zsolnai József: 44-104.

2. A nevelés antropológiai alapjai; Emberkép és a pedagógiai gondolkodás. A nevelés eszményképe

A gyermekkor és történeti változásai. Nézetek az ember nevelhetőségéről a nevelés történetében. A gyermek pedagógiai antropológiai megközelítése, lelki szükségleteinek megismerése, diagnosztizálása. Emberképek. Szóma – psziché – pneuma. A keresztyén gondolkodás jellemzői. A fegyelmezett, konstruktív személyiség jellemzői. A családorientált nevelés. Az „Én” (személyiség) sikeres evolúciója. Anankológiai, kulturológiai, axiológiai, kredontológiai determináció.

Falus Iván: 77-92., Karácsony: 123-169., Németh András: 9-20., 74-101., Pálhegyi Ferenc: 75-93., 8-32., Szenczi Árpád (II.): 56-102., Szenczi (III): 61-82., Szenczi (IV): 11-58., Weszely: 102-119., 185-194.

3. Értékvilág, társadalom, kultúra. A nevelés társadalmi (társas-lelkületi), kulturológiai determinációja. Nemzetnevelés

Értékek, eszmény, norma. Értékrendek pedagógiai vonatkozásai, pluralizmus makro társadalmi értelmezése. Az egyetemes értékvilág. Politika és nevelés. A nevelés kettős determinációja: A gyermeki szükségletek és jogok és a kultúra kapcsolata. Társadalmi környezet determinációja. Makro-társadalom, lokális környezet és a mikro-társadalom hatásrendszere. Szocializálódás és az axiológiai determináció. Nemzeti értékek, nemzetnevelés.

Bábosik István: 9-36., Weszely: 136-157., Báthory Zoltán: 119-156., Falus Iván: 159-187., Imre Sándor: Neveléstan, Németh András: 47-73., Pálhegyi Ferenc: 33-47., Karácsony: 197-332., Szenczi (II.) 9-29., Szenczi (III.): 61-82., Szenczi (IV): 92-122.

4. Az általános nevelés és a szocializálódás fogalmi rendszere. Alapvető általános nevelési szinterek. A családi és családorientált nevelés összefüggései

A nevelés fogalmi rendszere. Fejlődés, érés, nevelés. Nevelés és szocializáció; értékrendszer, enkulturáció; individualizáció, perszonalizáció, társas viszonyulás. A gyermekkor egyes nevelési szinterei. Család, otthon, rokonság, baráti kör és a gyülekezet. Az egyházi intézmények arculata. A család szerkezete, funkciói. A szabályok szerepe a család működésében. A család, mint közvetítő társadalmi egység. A családi nevelés alapelvei. Nevelési stílusok, attitűdök a családban. A család és az iskola kapcsolata. Családorientált nevelés professzionális jellege. A családot segítő személyek, intézmények.

Weszely: 77-90., 119-126., Komlói: 15-72., Boreczky Ágnes: 161-173., Németh András: 21-46., Pálhegyi Ferenc: 48-74., Szenczi Árpád (I.): 24-35., Szenczi (IV): 188-222.

5. A köznevelési rendszer funkciói és a professzionális nevelés folyamata

A magyar közoktatási rendszer története, alakulása napjainkig. Az iskola és a helyi társadalom Egyház és iskola. Az iskola, mint szervezet, kulturális közeg Az iskola, mint pedagógiai intézmény. Az intézmény pedagógiai funkciói: érték közvetítés és képességfejlesztés (ÉKP). A professzionális nevelés fogalmi rendszere. A pedagógiai hatás és folyamat. A közoktatási intézmény szerepe a testi-lelki egészség és a közjó biztosításában. A káros hatású szocializálódás csökkentésének lehetőségei. Az interakció és a kommunikáció értelmezése, jellemzői a pedagógiai folyamatban. A célszerű tevékenykedtetés és nevelés. SZPN folyamata.

Németh András: 102-158., Szenczi (I.): 36-61., Szenczi (IV): 237-260., Boreczky Ágnes: 174-211., Zsolnai: 11-22.

6. A nevelés cél individuális és közösségi meghatározottsága. A nevelési feladatrendszer, a pedagógiai hatás és folyamat összhangja. A „szép rend” törvényei: erkölcsi nevelés

A cél- és feladatrendszer összefüggései. A nevelési, oktatási cél fogalma, történeti változásai. A lelki szükségletek és nevelési feladatok összhangja. Az indirekt nevelési-oktatási folyamat, a „rejtett” tanterv és a szocializálódás. Az esélylehetőségek kezelése a nevelés során. A klasszikus nevelési feladatok értelmezése, rendszere. Az erkölcsi értékek és az iskolai nevelés. Az erkölcsi nevelés folyamata. (Kiss Tihamér). Az erkölcsi tapasztalatok, az erkölcsi tudat, az erkölcsi viselkedés és a magatartás viszonya. Morál és moralitás. (Kozéki Béla)

Bábosik István: 37-54., Falus Iván: 221-265., Szenczi Árpád (I.): 62-87., Szenczi Árpád (II.): 9-28., Szenczi (IV): 129-139., Kozéki (II): 5-23., Kiss Tihamér: 7-130., Weszely: 158-184., 243-286.

7. Az esztétikai értékek, a lelki szükségletek, és a professzionális nevelés összefüggései

Az érték-duálók: szép – rúg, jó – rossz, igaz – hamis ideális állapota a neveltség aspektusából. Az esztétikum értelmezése. Az esztétikai élmények forrásai, területei. Az esztétikumra való érzékenységek növelése a befogás és a kifejezés alkalmainak biztosításával. Az óvoda/iskola szerepe az esztétikai értékek iránti érzékenyítésben, különös tekintettel az emberi magatartásban, a kapcsolatokban megjelenő esztétikumra. A környezettudatos magatartás, mint erkölcsi és esztétikai érték.

Pedagógiai olvasókönyv: 132-136., Kozéki (I): 126-152., Szenczi (I): 63-88., Szenczi (IV): 173-188.

8. A közoktatási, köznevelési intézmények szerepe a testi-lelki egészség biztosításában

A harmonikus személyiségfejlődés lehetőségei gyermekkorban. Tiszta értelem, nemes érzület, szent akarat egysége. Az iskolát szolgáló pszichológia és teológia. Az egészséges életre nevelés. A fokozott életképesség, a pozitív életvezetés, hit, meggyőződés és az akaraterő erősítése, növelése. „Éntudat”, világnézet.

Az egészségtelen óvodai, iskolai környezet megváltoztatása. az ártó források tudatosítása.

A tartalmi maximalizmusból, a gyerekekkel való bánásmódból, a tanulók egymás közötti kapcsolataiból, az iskolai életet meghatározó nézetekből, szokásokból adódó abszolut és relatív ártalmak csökkentése. A játéktevékenység fejlődése és a játék szerepe a fejlődésben, az élmények feldolgozásában. A mese szerepe a világ megismerésében, az érzelmek feldolgozásában. A mese és a képzelet.

Bagdy-Telkes: 11-72., Weszely: 127-136., Pedagógiai olvasókönyv 137-156.. Szenczi (II): 74-127., Szenczi (IV): 117-127.

9. Iskolai, óvodai csoportok, közösségek társas-lelkületi fejlődése, fejlesztése

Az iskolai közösségek társas-lelkületi hatásrendszere. Társas intelligencia. Az individuális lelki szükségletek és a társas közeg viszonyrendszere. Új modellek, struktúrák az intézményes nevelésben. Az iskolai nevelés és tanulásszervezés. Válaszok a kor kihívásaira. Jena-plan modell. Az iskolán kívüli gyermekközösségek. A gyermekvédelem pedagógiai alapjai.

Karácsony Sándor pedagógiai regényei, Németh-Skiera: 107-199., Szenczi (II): 103-146., Szenczi (IV): 255-283., Goleman: 7-137., Veczkó: 132-146.

10. Kultúra, műveltségi tartalom, tananyag, tantervi műfajok

A kultúraterület és műveltségi tartalom viszonya. A professzionális nevelés, oktatás, képzés tartalma. A nevelés komponensei. Kompetenciatartományok: ismeretek és operátorok (készségek, képességek) összhangja. Műveltségi területek Tantervi műfajok, tantervtörténeti sajátosságok. Tanterv, mint pedagógiai dokumentum és irányítási eszköz. Nemzeti alaptanterv, ÓNOAP

Báthory Zoltán: 157-177., Csapó (II.): 29-41., Falus Iván: 191-218., Nagy József II., Veszprémi László: 59-88., Fináczy: 34-105., Kiss Tihamér: 131-171., Szenczi (IV): 222-233.

11. A helyi tanulásszervezés dokumentumai. Pedagógiai program és helyi tanterv

Az ÓNOAP, a NAT, helyi programok és tantervek, ajánlott programok, központi kerettanterv viszonyrendszere. A tanmenet különböző fajtái, a tématervezés: tematikus terv, projektterv, epochális tervezés, felkészülés a foglalkozásra, tanítási órára, tervezet, óravázlat, eszközök, módszerek.

Báthory Zoltán: 177-193., Falus Iván: 418-434., Nagy Sándor: 85-109., Veszprémi László: 161-186., Szenczi (IV): 228-255.

12. Ismeret és kompetencia-jellegű tudáselemek fejlesztése

A kognitív, a személyes, a szociális és a speciális kompetencia összefüggései.

Az óvoda és az iskola szerepe az intellektuális képességek fejlesztésében. A kognitív kompetencia elemei és optimális fejlesztési lehetőségei. A harmonikus személyiségfejlődés lehetőségei gyermekkorban: játék, rajz, mese. A mese és a képzelet, a mese szerepe a világ megismerésében, az érzelmek feldolgozásában. A rajzolás fejlődése, az érzelmek és az élmények megjelenése a rajzokban. Csapó Benő (II): 88-101., Nagy József (I.): 81-91., 135-146., Nagy József (II.): 80-165., Szenczi Árpád (I.): 94-110., Szenczi (IV): 139-188.

13. A tanítási-tanulási folyamat neveléstani kérdései

A tanulás fogalma, pedagógiai értelmezése. A természetes és az intézményes tanulási folyamat neveléseméleti sajátosságai.

A tanítási-tanulási folyamat nevelés-lélektani kérdései. Az érdeklődésre nevelés. Belső készítés, igény szint, akarati cselekvés, kitartás, felelősség. Didaktikai (kibernetikai) lépések, szabályszerűségek a nevelés - oktatás folyamatában: motiválás, ismeretszerzés, alkalmazás, rögzítés, rendszerezés, készség-képességfejlesztés, ellenőrzés, értékelés, osztályozás, a pedagógiai diagnosztizálás, gyermektanulmányozás funkciói. Az értékelés területei és módjai.

Csapó (II.): 175-197., Báthory Zoltán: 33-73., Falus Iván: 221-265., Nagy Sándor: 68-84., Nagy József (I.): 15-36., Veszprémi László: 24-43., 186-199., Szenczi (IV): 237-252.

14. A differenciálás pedagógiai kérdései és a kritériumorientált folyamatos fejlesztés stratégiája. Gyermektanulmányozás, pedagógiai diagnosztizálás

A tanulók különbözőségei. Egyéni különbözőségek. A tudásbeli differenciáltság kérdései az emberi civilizáció kulturális követelményei. Az önértékelésre való megtanítás jelentősége és lehetőségei, reflektív gondolkodás kialakítása.

A megtanítás és a folyamatos fejlesztés stratégiája. A kritériumorientált fejlesztés. Az intézmény működési sajátosságai, egységesség, inklúzió, differenciáltság. A differenciálás lehetőségei, szinterei. A sajátos nevelési igényű gyermekek a nevelés folyamatában.

Tehetséges tanulók nevelése – oktatása. Lemaradó tanulók nevelése – oktatása.

Tervezés, szervezés szerepe az egyén és csoport fejlődésének vonatkozásában.

Báthory Zoltán: 73-118., Csapó Benő: 37-47., Nagy József (I.): 21-51., Szenczi (I): 94-111., Szenczi (IV): 253-282., Veszprémi László: 190-220., Weszely: 199-238.

15. A pedagógiai folyamat és közvetítőművészet metodikai kérdései. A nevelési-oktatási folyamat szervezeti keretei, munkaformái, módszerei

A gyermeki sajátosságokból és lelki szükségletekből kiindulás elve. A játékoság metodikája. Stratégiák. Szervezeti keretek, munkaformák. A „hogyan” kérdései – eljárások, módszerek. A szemléletesség elvének mai kihívásai. A módszer fogalmának értelmezése; a módszerek megválasztásának szempontjai. A tanári és a tanulói módszerek, eljárások a tanítás-tanulás folyamatában. A módszerek felosztása, jellemzői, alkalmazhatóságának kritériumai. A taneszközök szerepei. A tanórán kívüli lehetőségek módszerei, keretei.

Bábosik István: 83-127., Báthory Zoltán: 193-210., Falus Iván: 271-343., 345-387., Nagy Sándor: 98-188., Szenczi Árpád: 111-122., Szenczi (IV): 283-291., Veszprémi László: 116-160., Kiss T.: 157-221.

16. A pedagógus elhivatása, mestersége

A pedagógus személyisége, egyénisége, karizmatikus beállítódása, legfontosabb kompetenciái. A pedagógiai mesterség – „közvetítő-művészet”. A pedagógus személyisége, hivatása, mestersége - A pedagógus szerep összetettsége A pedagógus személye és pedagógiai képességei A pedagógus, mint vezető, irányító, segítő. A gyermek hatása a pedagógusra és a pedagógiai folyamatra. Az óvoda- és iskolakezdés speciális kérdéseinek kezelése. A társas megismerés és az attitűdök szerepe a pedagógiai folyamatban. A keresztyén pedagógus jellemzői. A pedagógusképzés.

Báthory Zoltán: 211-215., 223-276., Falus Iván: 96-114., 392-414., Györgyiné Koncz Judit: Pedagógusképek, Karácsony Sándor pedagógiai regényei, Szenczi Árpád (I.): 122-139., Szenczi Árpád (II.): 127-145., Szenczi (IV): 291-305., Pedagógiai olvasókönyv 157-210.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bagdy Emőke – Telkes József: Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában, Tankönyvkiadó, Budapest, 1990
- Bábosik István: A nevelés elmélete és gyakorlata, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1999
- Báthory Zoltán: Tanulók - iskolák, különbségek, Okker Kiadó, Budapest, 1997
- Boreczky Ágnes: A gyermekkor változó szinterei, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1997
- Csapó Benő (I): A képességek fejlődése és iskolai fejlesztése, Akadémia Kiadó, Budapest, 2003
- Csapó Benő (II): Tudás és iskola, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2004
- Falus Iván szerk.: Didaktika, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998
- Fináczy Ernő: Didaktika, OPKM, Budapest, 1994
- Imre Sándor: Neveléstan, OPKM, Budapest, 1995
- Goleman, D.: Társas intelligencia, Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2008
- Györgyiné Koncz Judit: Önismeret, pályaorientáció, Károli Kiadó, Budapest, 2005
- Karácsony Sándor: Ocsúdó magyarság. (Szokásrendszer és pedagógia), Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2002
- Kiss Tihamér: Keresztyén erkölcsi nevelés gyermek és serdülőkorban, RPI, Budapest, 2002
- Kozéki Béla (1): Önállóság, önfegyelem – autonómia, Tankönyvkiadó, Budapest, 1986
- Kozéki Béla (2): Moralitás, jellemfejlesztés, Tankönyvkiadó, Budapest, 1987
- Mészáros István – Németh András - Pukánszky Béla: Neveléstörténet, Osiris Kiadó, Budapest, 2003
- Nagy József (I.): Nevelési kézikönyv, Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1996
- Nagy József (II.): XXI. század és nevelés, Osiris Kiadó, Budapest, 2000
- Nagy Sándor: Az oktatás folyamata és módszerei, Volos Kiadó, Mogyoród, 1997
- Németh András: Nevelés, gyermek, iskola. Eötvös József Könyvkiadó, Bp., 1997.
- Németh András – Skiera E: Reformpedagógia és az iskola reformja, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999
- Pálhegyi Ferenc: Pedagógiai kalauz, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest, 1996
- Pukánszky Béla-Németh András: Neveléstörténet, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994
- Pukánszky Béla: A gyermekkor története, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001
- Szenczi Árpád (I.): Neveléstani alapkérdések, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2000
- Szenczi Árpád (II.): Nevelés-lélektani alapkérdések, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2004
- Szenczi Árpád (III.): Az ember természete, természetes(en) nevelés, L'armattan Kiadó, Budapest, 2012
- Szenczi Árpád (IV.): Professzionális nevelés –értékközvetítés társas-lelkületi alapon, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2018
- Veczkó József: Gyermek és ifjúságvédelem alapjai, APC Stúdió, Gyula, 2000
- Veszprémi László: Didaktika, APC-Stúdió, Gyula, 2000
- Weszely Ödön: Bevezetés a neveléstudományba, OPKM, Budapest, 1994
- Zsolnai József: A pedagógia rendszere címszavakban, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996
- A családorientált nevelés, (szerk.) Komlói Sándor, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995
- Pedagógiai olvasókönyv, (szerk.) Balogh László, OPKM, Budapest, 1993